

راهنمای تنظیم و نگارش گزارش نبر پژوهش‌های کیفی

مؤلف: هری اف. ولکات

مترجم: مینو نیکو

مرکز تحقیقات صداوسیما

ولکات، هری اف، ۱۹۲۹-م.

Wolcott, Harry F.

راهنمای تنظیم و نگارش گزارش در پژوهش‌های کیفی / هری اف ولکات؛ مترجم مینو نیکو.

تهران: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات ۱۳۹۲

۲۶۲ ص.

۵۵۰۰ تومان: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۷۸-۳۳-۸: فیا

Writing up qualitative research, 3rd ed. 2009: عنوان اصلی

۱۳۹۱ ت ۹ و ۱۱/۷ T

۸۰۸ ۶۶۶

۳۰۶۴۵ ۷

مرکز تحقیقات

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

راهنمای تنظیم و نگارش گزارش در پژوهش‌های کیفی

مؤلف: هری اف. ولکات

مترجم: مینو نیکو

طراح جلد: الهام حسینی

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۵۵۰۰ تومان

چاپ و صحافی: طه

کلیه حقوق این اثر متعلق به مرکز تحقیقات است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۷۸-۳۳-۸ ISBN: 978-964-7378-33-8

تهران، خیابان ولیعصر، خیابان هتل استقلال، ساختمان

اداری جام جم، طبقه دوم، مرکز تحقیقات

صداوسیما جمهوری اسلامی ایران

تلفن و نمابر: ۲۲۰۱۳۵۸۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
۱۳	درباره مؤلف
۱۳	درباره کتاب
۱۵	مقدمه
۲۱	فصل اول
۲۴	نوشتن در مقابل اجبار به نوشتن
۲۷	نگاهی به پیش
۳۱	جمع‌بندی: پیر، شروع کن
۳۲	ملاحظات
۳۳	فصل دوم
۳۴	آماده شوید
۴۰	شروع کن!
۴۱	پیگیری یک طرح نگارش
۴۲	یک طرح عملی نگارش: بیان هدف شما
۴۲	یک طرح عملی نگارش: فهرست محتوای شما
۴۷	یک طرح عملی نگارش: داستان و صدای شما
۵۰	خوانندگان و نویسندگان

۵۱	نوشتن زودهنگام
۵۸	نگارش آزاد
۶۰	رویکرد روشمند
۶۲	گزارش را از کجا شروع کنید
۶۴	زمان‌های ممکن برای شروع کردن
۶۵	سرّوع کردن با روش
۶۸	سرّوع با توصیف
۷۲	ادامه ری و ر به تحلیل و تفسیر
۸۱	یک یادآوری د مور اهداف و تعیین حدودها
۸۲	مشکل تمرکز
۸۶	مشکلات مرتبط با بسته‌بندی و بازماندهی به داده‌ها
۹۵	جمع‌بندی: محک زدن ایده‌ها
۹۷	ملاحظات
۱۰۱	فصل سوم
۱۰۳	برای نوشتن زمان بگذارید
۱۰۵	رویکرد «پوشه‌های خالی»
۱۱۱	حفظ کردن شتاب
۱۱۴	وقتی زمان پرداختن به جزئیات فرا رسیده است، آنها را در همان بار اول درست کنید
۱۱۶	ابداع سبک
۱۱۹	ردّ مراجع را نگاه دارید
۱۲۱	ردّ جزئیات را نگاه دارید
۱۲۳	دریافت بازخورد
۱۳۱	جمع‌بندی: توصیه‌هایی برای آنکه شما را به ادامه نگارش ترغیب کند

۱۳۵ ملاحظات

۱۳۹ فصل چهارم

۱۳۹ پیوند دادن

۱۴۴ مروری بر تحقیقات

۱۴۸ پیوند دادن به نظریه

۱۵۷ نقش‌هایی که نظریه می‌تواند ایفا کند

۱۶۵ پیوند دادن از طریق روش

۱۶۷ «شیوه‌های» تحقق در پژوهش کیفی

۱۷۰ چگونه راهبردهای کیفی را نام دار ارائه کنید

۱۷۲ مفهوم‌سازی از رویکردهای کیفی در قالب یک «درخت»

۱۷۹ روش‌های شما، روش‌شناسی

۱۸۲ روش یا نظریه به مثابه روایت

۱۸۳ بخش نهایی

۱۸۷ جمع‌بندی: فعالیت‌های اصلی ربط دادن

۱۸۸ ملاحظات

۱۹۳ فصل پنجم

۱۹۳ بازبینی نهایی

۱۹۵ کفایت توصیفی

۱۹۷ جادادن اقلام بیشتر

۲۰۵ کنار گذاردن بیشتر

۲۱۴ بازنگری به لحاظ محتوا و سبک

۲۱۸ بازنگری و ویرایش

۲۲۰	ویراستار خود شدن
۲۲۲	زمان - شریک خاموش شما
۲۲۲	راه‌های دیگر ویرایش
۲۲۷	کمک رسمی ویراستاری
۲۳۲	چگونه از یک تحقیق کیفی، نتیجه‌گیری می‌کنید؟
۲۳۶	گزارش‌ها برای «نتیجه‌گیری» یک تحقیق
۲۴۳	جمع‌بندی
۲۴۴	ملاحظات
۲۴۷	منابع

بیشگفتار

امروزه کار بست روش‌های تحقیق کیفی در علوم اجتماعی مقبولیت زیادی پیدا کرده است. این مقبولیت ریشه در دشواری بررسی پدیده‌های کیفی در زمینه تحقیقات مربوط به مسائل اجتماعی، مناسب و کارآمد بودن روش‌های کیفی برای بررسی مسائل اجتماعی و همچنین نقد گسترده و فزاینده روش‌های کمی پوریبومی دارد. اگر چه استفاده از روش‌های کمی به لحاظ زمانی و مالی به صرفه هستند و در مواردی یافته‌های مطالعات کمی در حوزه علوم اجتماعی اعتبار و قابلیت تعمیم بیشتری دارند، اما به کارگیری این روش‌ها در حوزه مطالعات فرهنگی و اجتماعی، با دشواری‌ها و محدودیت‌های خاص خود روبه‌رو است. در مواردی یافته‌ها و نتایج پژوهش‌های اجتماعی مبتنی بر روش‌های کمی، معیار قابل تعمیم نیستند. ضمن آنکه، امکان تبیین و تحلیل بسیاری از مقولات اجتماعی، نظیر ارزش‌ها، باورها، اعتقادات و علایق، با بهره‌گیری از روش‌های کمی وجود ندارد. به عبارت دیگر، پدیده‌هایی که بیشتر ماهیتی کیفی دارند، از طریق گردآوری آمار و ارقام، قابل شناخت نیستند و گردآوری اطلاعات و داده‌ها نیاز به حضور مداوم و طولانی مدت پژوهشگر در متن جامعه دارد. همچنین، شناخت و تبیین برخی پدیده‌های اجتماعی، نیاز به بررسی و شناخت عمیق موضوع مورد پژوهش دارد که از طریق روش‌های کمی

نمی‌توان به آن دست یافت. بنابراین طی چند دهه گذشته رویکردهای کیفی به‌طور روزافزونی مورد قبول رشته‌های متنوعی، چون مدیریت بازرگانی، مطالعات فرهنگی، توسعه اقتصادی، تعلیم و تربیت، پرستاری، تربیت‌بدنی، بهداشت عمومی، روان‌شناسی اجتماعی و امور بین‌الملل قرار گرفته‌اند.

موضوع محوری کتاب حاضر آن‌گونه که از عنوان آن پیداست، خوانشی تنظیم گزارش‌های کیفی است. این کتاب معطوف به بررسی مواردی نظیر طرح پژوهش، اجرای پژوهش میدانی یا تجزیه و تحلیل کردن نیست، بلکه فرایندهای مرتبط با نگارش پژوهش می‌پردازد. کتاب به زبانی ساده، روان، سلیس و بدون تکلفات مربوط به زبان فنی و تخصصی آکادمیک به نگارش در این امر است و نویسنده با تکیه بر تجارب خود در زمینه پژوهش‌های کیفی، بر مجموعه‌ای از اصول، دستورالعمل‌ها و توصیه‌ها می‌پردازد که پژوهشگر می‌تواند با آنها و بهره‌مندی از آنها، گزارش کیفی خود را به شکل مناسبی تنظیم و تدوین کند. هدف کتاب، آن‌گونه که مؤلف خود می‌گوید، تضمین این امر است که در هیچ پژوهشگر از طریق یادداشت‌های میدانی نوشته است، در قالب یک گزارش نهایی و باکیفیت، تنظیم شود. از این نظر، این اثر برای پژوهشگران تازه‌کار علاقه‌مند به روش‌های کیفی و دانشجویان مقطع کارشناسی و دکترا که در حال نگارش پایان‌نامه‌های خود هستند، و حتی پژوهشگران حرفه‌ای، راهنمایی‌های ارزنده و سودمندی ارائه می‌دهد که در نهایت می‌تواند به آنها کمک کند تا گزارش پژوهشی خود را بهتر، مناسب‌تر و با صرف زمان کمتر سازماندهی کنند. نقطه قوت کتاب حاضر نیز ماهیت کاربردی آن در حوزه مطالعات کیفی است. بنابراین، با وجود منابع زیاد و متنوع به زبان فارسی در حوزه

روش‌های پژوهش کیفی، این کتاب دارای چنین مزیت و تفاوتی با آنهاست. نقطه تمرکز کتاب به جای آنکه توصیف و تبیین روش‌های پژوهش کیفی و اقسام و انواع فنون و روش‌های آن باشد؛ معطوف به چگونگی تدوین نهایی پژوهش است؛ یعنی زمانی که پژوهشگر داده‌ها و اطلاعات خود را جمع‌آوری کرده و درصدد نوشتن متن نهایی پژوهش کیفی است.

کتاب مشتمل بر پنج فصل است. فصل نخست توضیحات نویسنده در خصوص ساختار و اهداف کتاب را در برمی‌گیرد. فصل دوم معطوف به توصیه‌ها و توضیحات مباحثی است که به قول نویسنده، به پژوهشگر کمک می‌کند تا شروع به نگارش پژوهش کیفی کند. در این چارچوب نگارنده به مباحثی چون انتخاب یک محال، ای نوشتن، انجام برخی تشریفات پیش از نوشتن، از بین بردن موانع موجود بر سر راه نوشتن، بیان دقیق اهداف پژوهش، تهیه فهرستی از عناوین اصلی و فرعی پژوهش با تعیین حجم و تعداد صفحات آن و بیان مسئله پژوهش اشاره می‌کند. فصل سوم مربوط به طرح‌ریزی، سازماندهی و تحلیل و تفسیر است. فصل چهارم بر روش تحقیق، نظریه و چارچوب نظری و مرور ادبیات پژوهش در تحقیقات کیفی تمرکز دارد. به نظر نویسنده، پژوهشگر در مورد ادبیات پژوهش نباید زیاده‌روی کند و توجه خود را باید صرفاً به پژوهش‌هایی معطوف نماید که با کار او ارتباط تنگاتنگی دارند. در بررسی چارچوب نظری نیز باید به نظریه‌هایی بپردازد که در خدمت هدف پژوهش باشد و بتواند آن را بهتر توضیح و تبیین کند. در نهایت هم، در خصوص روش پژوهش به جای دفاع و تبیین کلی روش کیفی، پژوهشگر باید توضیحات خود را بر چگونگی گردآوری داده‌های پژوهش خود متمرکز سازد.

مرکز تحقیقات صداوسیما با توجه به ویژگی‌های پیشگفته این اثر و نبود کتابی کاربردی که بتواند به صورت عملی پژوهشگران علاقه‌مند به پژوهش‌های کیفی را برای تدوین گزارش پژوهش راهنمایی کند، به ترجمه و چاپ کتاب حاضر اقدام کرده است. این مرکز ضمن قدردانی از زحمات مترجم محترم، سرکار خانم مینو نیکو، امیدوار است کتاب مزبور بتواند مورد بهره‌برداری پژوهشگران و علاقه‌مندان حوزه مطالعات کیفی قرار گیرد.

مرکز تحقیقات صداوسیما